

פרשת כי תצא - מלחמת היצר

לפרשת "כי תצא" ישנה מעלה מיוחדת על פני כל שאר פרשיות התורה, בכך שהיא הפרשה העמוסה ביותר במצוות מכל שאר פרשיות התורה, ויש בה שבעים וארבע מצוות, והרי ככל שעם ישראל מרבים בעשית מצוות, כך מתרומם ומאיר מזלם יותר ויותר.

ומעלה נוספת לפרשת "כי תצא" בכך שהיא חלה בעצומם של ימי התשובה הקדושים - ימי חודש אלול, ועל כן יש ללמוד ממנה רמזים רבים המלמדים על העבודה הרוחנית הנדרשת מכל אחד בימים קדושים אלה, וכדברי המגיד הק' ר' ישראל מקוז'ניץ (בספרו עבודת ישראל) (בפרשתנו), שיש לדרוש את כל הענינים הנזכרים בפרשתנו על עבודתה הרוחנית של הנשמה.

ותחילת דבר, פרשתנו פותחת באומרה: "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך" (דברים כא, י), אשר מלבד פשוטו של מקרא, לפיו מדברת התורה במלחמה גשמית כנגד אויב גשמי, התורה גם רומזת בזה על מלחמתו הגדולה של האדם כנגד יצרו הרע.

והרי כדי לנצח במלחמה זו נדרשת מן האדם גבורה גדולה ביותר, כמאמר חז"ל (אבות ד, א) "איזהו גיבור הכובש את יצרו", ולכן מבשרת התורה לאדם שכאשר הוא מצידו יתאמץ בכל כוחו להתגבר על יצרו הרע ולכבושו תחת ידו, הקב"ה יסייע לו להצליח בכך "ונתנו ה' אלקיך בידך".

וממשיכה התורה ואומרת: "וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה" (פס' יא), והיינו כי נשמתו האלקית של האדם נקראת "אשת יפת תואר" על שם יופיה האלקי וגודל אורה וקדושתה, שהרי הינה "חלק אלוק ממעל" (איוב לא, ב), ובראות האדם כיצד בגלל מעשיו הרעים איבדה נשמתו הקדושה את רום מעלתה ויופי קדושתה, ונפלה בשבי בידי הקליפה והס"א, מתעורר ליבו ברצון גדול וחשק נפלא לפדות אותה מהשבי ולהשיב אותה למקום כבודה.

וכדי להצליח בזה מיעצת התורה לאדם: "והבאתה אל תוך ביתך" (פס' יב), והיינו שישתדל האדם בימי אלול הקדושים לבוא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות (הנקראים "ביתך" משום שהם ביתו האמיתי של כל יהודי), ולהרבות בהם בלימוד התורה ועבודת התפילה יותר מכפי הרגלו בשאר הימים, וסגולת התורה הקדושה להתיש את כח היצר הרע, כמאמר חז"ל (סנהדרין כו, ב) (שהתורה נקראת תושיה "מפני שהיא מתשת כוחו של אדם", והיינו את כח יצרו הרע).

ויתירה מזאת, יש בכח התורה הקדושה גם לאבד את היצר הרע לגמרי, כמו שאמר רבי ישמעאל (קידושין ל, ב) ("בני, אם פגע בך מנוול זה מושכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ"). ועצה זו היא למעלה מכל עצה אחרת, שהרי הקב"ה שבראו ליצר הרע קבע ואמר: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו" (שם).

אולם זאת בתנאי ש"וגילחה את ראשה ועשתה את ציפורניה" (פס' יב), והיינו שהעוסק בתורה ינוול וישפיל את עצמו, וילמד את התורה מתוך ענוה ושפלות, ודוקא אז יצליח להפיק מהתורה הקדושה את מירב תועלותיה וסגולותיה הרבות והנפלאות.

וממשיכה התורה להדריך את האדם בדרכי התשובה ואומרת: "והסירה את שמלת שביה מעליה" (פס' יג), והיינו כי "שמלת שביה" רומזת על הגוף העכור המשוקע בתאוות החומריות כתאות האכילה, הממון, המשגל וכו', והוא הגורם לכלוא את הנשמה האלקית בשבי הקליפה ולהחשיך את אורה ותפארתה.

ומלמדת התורה הקדושה שכדי שיזכה האדם לשוב בתשובה שלימה ולהתקרב לבוראו, עליו להסיר מעל נשמתו הקדושה את שמלת שביה, כלומר להרחיק מעליו את תאוות החומר ולפרוש מכל פגם, ולקדש היטב את כל איברי גופו, ואז יפציע ויזרח אורה של נשמתו הקדושה.

וכל זמן שאיברי גופו של האדם אינם טהורים כראוי ממילא גם המצוות שהוא מקיים על ידיהם נפסלות ואינן עולות לרצון לפני ה', וכפי שמדמה זאת הרה"ק ר' אברהם מסוכוטשוב (בעל האבני נזר) לכהן שעבד את עבודתו במקדש בכלי שרת טמאים - שעבודתו פסולה, וכדי שעבודתו של הכהן תקובל ברצון לפני ה' ההכרח הוא שהיא תעשה בכלי שרת טהורים. וכמו כן ממש הוא בעבודת ה' של כל יהודי, שרק כאשר עבודתו הרוחנית תעשה באיברים (כלי שרת) קדושים וטהורים, היא תקובל ברצון לפני ה'.

ולכן תיקן מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' לכל ההולכים בדרכו, לטבול את גופם במקוה טהרה בכל יום ויום עוד קודם שיתפללו ויעסקו בתורה, כדי שעל ידי טבילה זו יטהרו את איברי גופם מכל רבב של פגם, ויעשו כלי שרת קדושים וטהורים, וממילא כל העבודה הרוחנית שיעשו בהם בהמשך היום תקובל ברצון לפני ה'.

וכן מצינו להרמח"ל ע"ה באגרותיו הקדושות שהעיד על עצמו בגדלו, שמה שזכה לכל השגותיו הנפלאות והגילויים הנוראים שהיו לו זהו משום שהיה זהיר ביותר לעמוד תמיד בטהרה על ידי טבילת מקוה.

ולעומת זאת, כשאדם לומד תורה ומתפלל ללא טהרה וטבילת מקוה, שולטת הטומאה והס"א בכל מעשיו, ועשויה לגרום לו לבוא לידי הרהורים רעים ותאוות זרות ואפילו לידי אפיקורסות רח"ל, כמו שכתב בסה"ק מאור ושמש (ר"פ אמור) שמה שגרם לשבתאי צבי ואנשיו ליפול לידי אפיקורסות ולכפור בה' ובתורתו, אף על פי שהיו תלמידי חכמים מופלגים ומקובלים גדולים, זהו משום שלא היו זהירים לטהר את עצמם בטבילת מקוה, ועסקו בתורה שלא בטהרה.

ומסיימת התורה: "ובכתה את אביה ואת אימה ירח ימים" (פס' יג). "ירח ימים" אלו הם ימי אלול הקדושים תולפתב תוברהל סדאה ריצ סהב רשא (סא היהו ה"ד ונתשרפב ל"ז י"ראהל הרות יטוקילב האר) ותחינות ובכיות לה' שימחל לו על כל אשר חטא לפניו, ויזכהו לשוב בתשובה אמיתית ושליומה, וגדול כח התפילה להמתיק מעל האדם את כל הדינים, ולעורר עליו רחמים עליונים ממקור הרחמים.

וכן נרמז הדבר במה שנאמר כאן "אשת יפת תואר", שהרי "אשת יפת" הוא ראשי תיבות של הפסוק שתיקנו חכמים לפתוח בו את תפילת העמידה - "אדנ'י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" (תהלים נא, יז וראה ל' מוהר"ן ח"א י, ד), והיינו שעל ידי שירבה האדם בתפילות ותחינות להקב"ה שיזכהו לשוב בתשובה שלימה ויקרבהו לעבודתו, בזה יזכה לפדות את נשמתו הקדושה, הנקראת "אשת יפת תואר" כנ"ל, משבי היצר הרע, ולהשיבה אל בית אביה (הקב"ה) כימי קדם.

ועל כן מנהג בני ספרד ועדות המזרח לקום באשמורת הבוקר לומר סליחות ותחנונים מראש חודש אלול ועד יום הכפורים כדברי מרן השולחן ערוך (סי' תקפא, א), וגם תלמידי חכמים ובני תורה חייבים בדבר, ואין להם להשתמט מכך גם אם עשוי הדבר לגרום להם למעט במקצת בסדרי הלימוד הקבועים שלהם.

וכן כתב מרן החיד"א (ברכי יוסף שם סק"ו וז"ל: "יותר טוב בימים אלו להרבות בסליחות ותחנונים עם הציבור מללמוד (הרב טור ברקת) וכן ראיתי לקצת רבנים שתמיד היו עסוקים בגופי הלכות ובחיבורים, ובחודש אלול היו מניחין קצת מסדרם ללמוד גירסא ותחנונים". וכדבריו כן ראוי לנהוג שהרי זהו כל ענינם של ימים קדושים אלו, ולכך הם נועדו.

ואיננו טובים מאבותינו שהקפידו ביותר להשכים בעוד לילה בכל יום מימי אלול הקדושים, והתחנונו על נפשם שיזכו להכתב בראש השנה בספרן של צדיקים, ולא הפסידו אפילו יום אחד מאמירת הסליחות אם לא באונס גדול.

ומהם עלינו ללמוד, כלשון הפיוט הק' שבפתיחה לסליחות (לפי מנהג מרוקו) "וצא בחצות הלילות בעקבות אנשי שמות, אשר בלשונם תהילות ואין תוכם תוך ומרמות, לילותיהם תפילות וימותיהם צומות". ומסיים שם בפיוט: "לא אל בליבם מסילות ולהם בכסאו מקומות, דרכם סולם לעלות עד ה' אלקיך", והיינו שסביב כסאו של הקב"ה ישנם מקומות ספורים ביותר, ובהם יזכו לשבת רק אלו שהשכימו קום לאמירת הסליחות, ויחזו בנועם ה'.

וגדול כוחה של עבודת התשובה בחודש אלול לקרב את האדם לבוראו ולדבקו בשכינה גם אם קודם לכן היה מרוחק ביותר, כדברי הרמב"ם (הל' תשובה ז, ו) וז"ל: "התשובה מקרבת את הרחוקים אמש היה זה שְׁנוי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד".

ורמז נאה לכך כתב השפת אמת (אלול תרמ"ב ועוד) ממה שנאמר "הוא עשנו ולו אנחנו" (תהלים ק, ג), שלפי המסורת הכתיב בפסוק זה הוא "ולא" באל"ף, שמשמעותו שאיננו שייכים להקב"ה ח"ו, ואנו רחוקים ממנו, ואילו הקרי בפסוק הזה הוא "ולו" בוא"ו, שמשמעותו שאנו שייכים להקב"ה וקרובים אליו, וצירוף הקרי (לו) (והכתיב) (לא) גם יחד הוא 'אלול'. וזאת כדי לרמוז, שעל ידי עבודת התשובה בחודש אלול אפילו אדם שהיה מרוחק ביותר מן הקדושה - בבחינת 'ולא אנחנו', יכול לזכות לשוב בתשובה אמיתית ושלימה ולהתקרב להקב"ה, ולהיעשות שייך לו - בבחינת 'ולו אנחנו'.

וביותר צריך כל אדם לטהר את כפיו בימים קדושים אלו בעוון הגזל על דרך מה שנאמר באנשי נינוה: "ידה מויב הז נווע ונילע גרטקי אלש ידכ (ח, ג הנוי) "מהיפכב רשא סמחה נמו הערה וכרדמ שיא ובושיו"

הגדול, כמאמר חז"ל (ויק"ר לג, ג) שאפילו סאה מלאה עוונות הגזל מקטרג בראש כולם.

וצא ולמד כמה חמור עוון הגזל שהרי דור המבול עברו על כל העבירות האפשריות, ובכל זאת לא נחתם עליהם גזר דינם להימחות במי המבול עד שפשטו ידיהם בגזל (סנהדרין קח, א) שנאמר: "ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (בראשית ו, יג).

ועל כן בתפילת הנעילה, החותמת את הימים הנוראים בכלל, ואת יום הכפורים בפרט, אנו אומרים "ותיתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום הכפורים הזה... למען נחדל מעושק ידינו ונשוב לעשות רצונך בלבב שלם". והיינו שעיקר הכל הוא שנחדל מעוון הגזל, כי אם יש ביד האדם משהו מעוון זה, אין כל תועלת בכל שאר מעשיו הטובים ותפילותיו ולימודיו, ודומה הוא למי שאוחז שרץ בידו שאפילו אם יטבול בכל מימות שבעולם לא תעלה לו הטבילה וישאר בטומאתו. אך אם יזרוק את השרץ מידו ויטהר את כפיו מעוון הגזל, מיד שיטבול בארבעים סאה תעלה לו הטבילה (ראה תענית טז, א).

ובזכות זהירותו של האדם שלא להכניס לביתו אפילו פרוטה אחת שאינה שייכת לו לפי האמת והיושר, יזכה שימשיכו בניו ללכת בדרך ה' כל ימי חייהם ולא יסורו ממנה לעולמים.

ולכן האריכה התורה לספר על יושרו הנפלא של יעקב אבינו כשהיה רועה את צאן לבן, כמו שאמר יעקב: יכנא קילא יתאבה אל הפרט, יתלכא אל קנאצ יליאו ולכש אל קיזעו קילחר, קמע יכנא הנש מירשע הז" אחטנה מידי תבקשנה גנובתי יום וגנובתי לילה, הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני, זה לי עשרים שנה בביתך עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך ותחלף את משכורתי עשרת מונים, לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתי, את עוניי ואת יגיע כפי ראה אלקים ויוכח אמש" (בראשית לא, לח-מב), כדי ללמדנו שמה שזכה יעקב אבינו שלא היה פסול בזרעו אלא היתה מיטתו שלימה וכל בניו קדושים, זהו בזכות שמידת האמת היתה נר לרגליו, כמו שנאמר "תיתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ), והיו כפיו נקיות וטהורות מעוון הגזל.

